

Nr 209.

Av herrar **Westman** och **Hellberg**, *angående införande av ett dagordningsinstitut i vår författning.*

Sedan parlamentarismen införts i vårt land har — man torde knappast kunna bestrida det — regeringsbildningens problem icke erhållit en lösning, som bringar det i överensstämmelse med huvudgrundsatserna för vårt statskick.

I ett demokratiskt och parlamentariskt land bör en regering uppbyggas på folkmajoritetens breda bas. Om riksdagen utgör en demokratisk representation av folket, såsom fallet är i vårt land, blir det då ett naturligt förhållande, att samarbetet mellan regering och riksdag äger rum efter den riktlinjen, att regeringen äger riksdagsmajoritetens förtroende.

Ett sådant principiellt läge är av värde ur flera synpunkter. För regeringen innebär det givetvis en tillgång av styrka, att den kan påräkna riksdagsmajoritetens stöd för de åtgärder, som den ur statsstyrelsens synpunkt anser *gagneliga*. För riksdagsmajoriteten är det tydligen en fördel, att den i regeringen får förfoga över ett organ, som är ägnat att i en ledande ställning förverkliga gemensamma avsikter. Härigenom förebygges bl. a., att riksdagsmajoriteten slår in på den vägen, att den för att utföra sina önskemål utbildar organ vid sidan av regeringen och därmed ger upphov åt en regerande riksdag, som på ett desorganiserande sätt ingriper i riksstyrelsen. Av ej mindre vikt är, att riksdagsmajoriteten, när den inträtt i borgensförbindelse för regeringen, föranledes att känna sitt ansvar för riksstyrelsens skötsel.

För att det sist angivna syftet skall ernås är det uppenbarligen gynnsamt, att regeringen samarbetar med en fast riksdagsmajoritet. Om riktningen av rikets ledning bestämmes av ständigt växlande majoriteter inom riksdagen, följer härav lätt, att då ingen sida konsekvent kan genomföra sina planer, ingendera sidan anser sig fullt ut skyldig att bära ansvaret för rikspolitiken. Om regeringen bygger sin maktställning på växlande partitaktiska kombinationer, kan statsmakten utsättas för faran att bli rotlös och förlora det psykologiska grepp över folket, som ensamt ger styrka åt ett statskick.

I ett parlamentariskt och demokratiskt land är det därför önskvärt, att när en regering bildas, en ansvarig riksdagsmajoritet tydligt och offentligt framträder och anger sin ställning till densamma. Liksom regeringen är ansvarig inför riksdagen, bör riksdagsmajoriteten påtaga sig ansvaret inför valmännen. Härav följer även att riksdagen bör tillkännagiva, när regeringen icke längre uppbäres av dess förtroende.

Vårt statsskick har emellertid icke utbildat sådana former, att riksdagen kan genom ett klart och otvetydigt beslut ange sin ställning till regeringen. Det institut, *dagordningen*, som i andra parlamentariska länder står till riksdagens förfogande, saknas som bekant hos oss. Denna brist kan efter nu vunnit erfarenhet ej anses vara på ett ur politisk synpunkt tillfredsställande sätt ersatt genom de utvägar att utkräva konstitutionellt ansvar, som vår författning stadgar eller som konstitutionsutskottet i sina utlåtanden vid 1928 och 1930 års riksdagar (1928: 18, 1930: 20) ifrågasatt till användning (instämmanden i kamrarna och anmälan enligt § 57 R. O.)

Även om det under vårt statsskicks historia mer än en gång visat sig, att vår statsförfattning äger det levandes tänjbarhet, är det givet, att det möter vissa svårigheter att på ett organiskt sätt införliva ett dagordningsinstitut med en historiskt framvuxen författning sådan som vår.

Hur detta problem skall lösas synes böra göras till föremål för en blivande utredning. Här må endast i korthet antydast några av de spörsmål, som därvid böra komma i beaktande.

I anslutning till vad konstitutionsutskottet uttalade i sitt utlåtande till 1930 års riksdag bör enligt vår åsikt riksdagen erhålla möjlighet till en samlad meningsyttring därigenom att dagordningsinstitutet göres tillgängligt för båda kamrarna. Skulle skiljaktighet mellan kamrarna framträda i fråga om institutets användning, torde det läge, som därigenom uppkomme, böra göras till föremål för politiskt bedömande i varje särskilt fall, på sätt, vartill motsvarighet utomlands föreligger.

Man synes vidare böra eftersträva, att dagordningsinstitutet kommer till användning i samband med debatter av allmän betydelse för bedömandet av förhållandet mellan regering och riksdag, t. ex. remissdebatten — eventuellt under bestämmelser, som bereda nödigt rådrum för överläggningar, innan beslut fattas.

Till en debatt av sådan art bör regeringen i visst givet fall kunna bereda tillfälle. En dylik överläggning bör även kunna framkallas genom en interpellation, varvid dock torde böra övervägas, om garantier mot missbruk av dagordningsinstitutet böra uppställas. Likaså torde böra undersökas, huruvida bestämmelser erfordras för att förebygga, att kollision uppkommer mellan dagordningsinstitutets användning och en frågas avgörande efter behandling i utskott.

Den brist, som vidlåder författningen därutinnan att riksdagen saknar en form för att ge ett klart och rent politiskt uttryck åt sin uppfattning i en fråga av sådan vikt i ett fritt statsskick som frågan om riksdagens förhållande till regeringen, har blivit alltmera kännbar. Vi ha därför kommit till den uppfattningen, att spörsmålet om införande av dagordningsinstitutet i vår författning bör upptagas till utredning.

Med stöd av vad vi anfört tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning, huruvida och på vad sätt ett dagordningsinstitut bör införas i vår författning samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen föranleder.

Stockholm den 21 februari 1931.

K. G. Westman.

Mauritz Hellberg.

I motionens syfte instämmer

J. Bergman.